

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. — Nekoliko črtic iz domače vzgoje v prostih Slovenceh. — Vzgoja in zgovornost pri Rimljanih. — Učne slike iz prirodopisja. — Pedagogiški razgled. — Dopisi. — Opomin koperskim učiteljskim abiturijentom iz l. 1880. — Razne stvari — Natečaji.

Z današnjo številko nastopi „Popotnik“ drugo polleto svojega X. tečaja in vabi vse p. n. naročnike svoje, katerim je naročnina z zadnjo številko potekla, da jo kmalu obnovijo; one častite prejemanike pa, ki še nam za tekoče leto niso nič naročnine poslali, najljubneje prosimo, da storijo to sedaj ob jednem za celo leto.

Novim naročnikom lahko postrežemo še z vsemi letošnjimi številkami.

Tudi nekaj iztisov 1888. in 1887. letnika je še na razpolago.

Upravištvu.

Nekoliko črtic iz domače vzgoje v prostih Slovenceh.

Predaval v celjskem učiteljskem društvu 7. marcija t. l.

Ivan Stukelj.

(Konec.)

III. Napake v današnji domači vzgoji.

Opozoriti hočem tu na dve kazni, ki se mi zdite nedostojni in neprimerni, da vzgoji nevarni. Glejte, tam na igrišču zbranih je polno otrok, tihih in živih. Toda kakor kanja zviškoma pride mati po svojega otroka. Zvedela je ravno njegov pregrešek. Kje je? — na igrišču. Hajdi ponj! Mej potom si pobere šibo, včasih vže pravo palico. Ubogi otrok, komaj se mu je morda zasvetilo v glavi, kaj je storil, da je mati s šibo pred njim, vže čuti krepke udarce. Zdajci je vse izbegano. Vriščeči otrok spravi vas po koncu. Mati pa stopa s šibo za otrokom in v razjarenosti mu še ž njo pospeši korake. Sosedo pa stopajo na hišne prage ter povprašujejo: „Kaj pa je storil?“ Razkačena mati pové vzrok. „Za to ga pač tako ne tepi!“ kliče za njo usmiljena soseda. Te besede je otrok dobro čul ter vé, da je bila kazen preobilna, ali celo krivična, in upornost ali tako zvano „kujanje“ vzbudi se v srečo — prvi začetek trmo-glavosti. Gorje potem, ako je bila vzgoja vže do sedaj slaba. Pomisliti je treba, da odziv te kazni še nekoliko dnij odmeva pri otrocih. Kako se norčujejo potem iz revčka! Ne upa si na svetlo in ako pride med nje, zbadajo ga z besedami, kakor drobni ptiči sovo po dnevu. Ubogi kaznjeneč si pa misli: „To je preveč!“ Drugokrat pa se umarne kazni, zagledavši mater, ter v skrivišču čaka toliko časa, da se materi jeza ohladi in paglavec odnese zdrave peté. To

si dobro zapomni in mati izgubi slednjič vso moč do otroka in dostikrat tudi spoštljivost. Kakor matere, ravna jo dostikrat tudi očetje, a ti so hladnejše krvi nego matere. Še hujše posledice bi bile takim kaznim, a to je dobro, da otroci več ali manj pozabijo, ako se je to le jedenkrat ali dvakrat zgodilo. Največkrat se pripeti taka kazen, ako je otrok pri sovražnem sosedu kaj učinil. Zato mora seveda sosed vedeti, da je bil otrok ostro kaznovan.

Torej svetujem slovenskemu roditelju: Kadar kaznuješ otroka, ki ni javno zakrivil, zapri duri za seboj in kazen, ki velikrat pomaga, bode kaj veljala.

Drugo veliko napako, ki se posebno v sedanjih slabih časih tako silno vrvica v domačo vzgojo, ne vem kako bi jo šibal! To je grdo proklinjanje dece.

V vsej lepej, idealnej podobi slika se ljubezen starišev do otrok, v šoli in cerkvi — Za malostno stvar pa zakolne oče nad otrokom, dá v sedanjem času prav pogosto matere. „Očetov blagoslov otrokom hiše zida, materina kletev pa jih do tal podira“, tako si je bil otrok zapomnil. Slišal je v sv. pismu strašno kletev, katero je Noe izustil nad Kamom, čegar rod je radi tega do današnjega dne nesrečen. Vsa zorna lepota ljubezni starišev izgine iz otroškega srca kakor pomladanski sneg. S početka začne le sofistovati: „Je-li res vse tako divno lepo, kar se pripoveduje o stariših?“ Slednjič pride v zrelejši dobi do sklepa: „Vse je samopašno in tudi ta toli hvalisana ljubezen. Vse je lažljivo, polno krutih prevar“. Vsaj vidi kot mali deček, da se divje pretepa živina, da se tudi kolne živina. „A jaz sem boljši od živine, po Božjej podobi vstvarjen, pa me surovo pretepajo in kolnejo?“ Koliko žalostnih vzgledov, koliko tožeb o nevhvaležnosti otroški se ne čuje dan danes? Z bridkimi solzami ječi uboga mati: „Dvajset otrok preživi ena mati, a ene matere ne preživlja dvajset otrok!“

Poleg družabnih ali socijalnih razmer današnjega dne, slutim, da je divjemu razporu v obitelji, sovražnosti, surovosti, nepatrijotizmu, nečlovečnosti, da bogatajstvu vzrok izgubljena vera v ljubezen starišev do otrok. S kletvijo se jame bolj in bolj odtujevati otrokovo srce sreči roditeljev. Slednjič iztrga proklinjani sin iz srca očeta, mater, človečanstvo, Boga. Zaman ti je potem ves nauk o zveličavni ljubezni Božji. V poznejših letih čuti tak nesrečnež še le do dobra zlo materine ali očetove kletve, stopivši na pozorišče svojega delovanja. Nesrečo za nesrečo, udarec hujši od udarca prizadeva mu neumljiva usoda. Tedaj pa mu jame vreti in kipeti po prsih. V resnici bi prijel zemljo za ročaja, ter bi jo razdrobil na svojih prsih. Premišljati jame, kdo je kriv njegovega nesrečnega življenja? Iz prsij se mu izvije glas: „Materina kletev“. Potem ubogi človek besni in besni, deluje proti človeškim in Božjim napravam, okužuje do sedaj nepokvarjeno mladež.....

S to žalostno sliko končam svoje črtice. V njih so nekateri zvonki glasi, radostni vskliki iz življenja presrečne dobe nepopačenega naroda našega kakor iz davno minolih časov, drugi vršé kakor tajinstven šum iz temnega gozda v vihar ni moči pred pogubonosno nevihto. Bog daj, da srečno prebijemo to hudo uro! Pregnati je ne moremo, a okrepljamo lahko dragi nam narod, da bode vztrajal.

Vzgoja in zgovornost pri Rimljanih.

(Konec.)

Še bolj živo nego pri dandanašnjih razmerah kazalo se je to v starem veku. Pri Grkih in Rimljanih je za časa svobode javno življenje in delovanje za državo vse državljane tako zanimalo, da so vsi z združenimi močmi delovali za prosep države; sloga in nesebičnost ste prešinjali vseh mišljenje in delovanje tako, da so posamezne rodbine bile tesno spojene z občno blaginjo in se v njej vtapljale. Vsi pojavi javnega delovanja kazali so neko čudovito harmonijo vsega državnega življa. Pri takih razmerah je bilo tem lažje govorniku ves narod pridobiti za občno korist, čim bolj je vse prešinjala le ena ideja, namreč prosep države. Če pa sestaja govornikovo delovanje zlasti v tem, da poslušalce gane, pridobi in jih tega prepričati poskuša, o čemur govori: more le oni dovršen govornik biti, ki s prepričanjem govori.

Toda nič ne bi javnemu in zasebnemu življenju bolj škodvalo nego zgovornost, ako bi bila dana zlobnemu človeku, kakor meč roparju. Zatorej je vže M. Kato starejši le onega zmatral za pravega govornika, ki je poštenjak in zgovoren. Najbolje pa tolmači vzgojo govornika Kvintilijan trdeč, da ne zadostuje govorniku le poštenjaku biti, ampak da sploh ne more govornik postati, ako ne bi bil poštenjak. Kajti to, kar so pravi govorniki vseh časov v svojih govorih zastopali, bilo je dobro, krepost, občni blagor. Potem takem zamore le oni postati dovršen govornik, ki teži za dobrim in krepostjo ter je o tem tako prepričan, da je tudi dejanstveno stori. Zlobnežu pa to ni mogoče, ker ni v tem, kar je dobro in blago, nikakor dosleden. Saj on drugače misli in drugače govori. Zgovornost brez poštenosti pa ni le drugim ampak govorniku samemu v pogubo in nesrečo. Kajti licemerstvo se napósled vendar le izda, če se še tako skrbno varuje.

S tem vzvišenim mnenjem o zgovornosti, da mora govornik poštenjak biti, razlikuje se Kvintilijan od retorjev svoje dobe in pobija njihove podle nazore o govorniškem poklicu, kakor se je nekđaj Sokrat zoperstavljal napačnim filozofskim načelom sofistov. Vendar Kvintilijanov pojem kreposti nikakor ne dosega Sokratovega mnenja o kreposti. In to je najbolj kvarljiva nedostatnost Kvintilijanovih etskih nazorov, da Kvintilijan npravstvenost tako rekoč v zgovornosti vtaplja in jo torej zgovornosti zapostavlja. Kajti po njegovem mnenju ima zgovornost svoj samostalen smoter, npravstvenost pa naj ji služi v dosego tega smotra. Kvintilijanu je zgovornost cilj, za katerim teži, npravstvenost le sredstvo. To pa je svet naróbe. Potem takem se pripeti, da nastanejo iz Kvintilijanovega načela semtertje prav slabi nasledki kakor n. pr. v II, 17, da sme govornik celo neresnico braniti, ako zahteva to občna korist. Tedaj sme zgovornost včasih rabiti nedovoljena in nepoštena sredstva; saj jih smoter odobrava in opravičuje. A to napačno mnenje ni zakrivil Kvintilijan sam, ampak njegovi sodobniki sploh, ki so zmatrali zgovornost za ideal praktične rimske olike.

Zgovornost pa, katerej namen je druge pregovarjati celó z nepoštenimi sredstvi in je prevariti, ne zaslučuje imena umetnosti, ker se ne drži vselej najvišjega smotra, namreč resnice. Za časa Kvintilijana je pa zgovornosti ta znak ravno tako manjkal, kakor modrovanju za časa Sokrata, dočim mora prava

zgovornost in pravo modrovanje težiti le za resnico. Vsled tega so Kvintilijanovi nazori o zgovornosti ravno takó naperjeni zoper podlost sodobnih retorjev, kakor je Sokrat pobijal sofistovsko načelo τὸν ἕτερον λόγον κρείττεον ποιεῖν = krivično stvar na videz v pravično izpremenjati. Z iznajdljivo dialektiko premagal je Sokrat podlo eristiko (prepirljivost) sofistov, Kvintilijan pa je ovrgel navadno in nedostatno retorsko definicijo zgovornosti, da je namen zgovornosti pregovarjati. Kvintilijan namreč trdi, da je zgovornost umetnost dobro govoriti (II, 17) ne gledé na vseh, ker teži pravi govornik za dobrim, koristnim in pravičnim. Če tudi govornik ne zmaga, dosegel je vendar svoj namen, ako je dobro govoril. V tem, da postavlja Kvintilijan nalogo govornika v dobro govorjenje, ki se le s poštenostjo doseže, kaže se prav imenitno etsko-pedagoška vrednost in veljavnost zgovornosti.

A Kvintilijan ni samo govorniški pouk sestavil, ampak tudi vse stvari, ki se šolstva tičejo, v svojem delu, ki je namenjeno vzgoji govornika, razpravljal, da ne bi marljivi čitatelji ničesar pogrešali (II, 10.) Zatorej ne tolmači le občnih načel pedagoških, kakor Platon in Aristotel v svojih delih o državi, ampak on razpravlja, kar je veliko važnejše, jako bistroumno metodo pouka. Kvintilijan je celo nova prikazen med pedagogi starega veka, ker se deloma vjema s zastopniki staroveškega sistema, v drugem oziru pa se približuje novodobnim pedagogom, posebno ondi, kjer nastopa kot praktičen školnik. On razvija celo nove misli o vzgoji in pouku, ki so še dandanašnji neovrgljive, n. pr. prednost javnega pouka pred privatnim, ravnanje z učenci na raznih stopinjah pouka, kako se mora učitelj na individualnost učenčevu ozirati in vsakega za to vzgajati, za kar ima nadarjenost, potem metodika za prvi pouk, navod, kako gre značaj vzgajati vže od mladih let. On daje prirodnosti prednost pred poukom; sploh pa je on zeló natančen opazovalec narave in človeškega duha. Mimo velike učenosti kaže Kvintilijan uzorno ljubezen do učencev, t. j. ono lastnost, ki je prvi in najvažnejši znak pravega pedagoga. Zatorej tudi odločno postopa proti pretepanju učencev in se s tem vrlo razlikuje od rimskih učiteljev, ki so bili kot strahonje razupiti. Te točke, katere smo tukaj na kratko naveli, kažejo izredno pedagoško vlastitost Kvintilijanovo, o katerej hočemo pozneje bolj obširno razpravljati. Nahajajo se pa v Kvintilijanovem delu še tudi oddelki, ki so zastareli in zatorej manj važni n. pr. pravila o slovnici in navodila za zlog, katera je povzročil Rimljanom lastni poučni načrt in ki zanimajo le starinoslovce.

Delo Kvintilijanovo je po dobro premišljenem načrtu sestavljeno in po strogi razporedbi razdeljeno. Red nakopičenega gradiva v dvanajstarih knjigah „Govorniškega pouka“ (Institutiones oratoriae) je Kvintilijan sam označil s temi le besedami: „Prva knjiga bode namreč obsegala to, kar spada pred retorjev posel. V drugi knjigi bom razpravljal prvi pouk pri retorju in vprašanje o pravem bistvu zgovornosti. Potem bom napisal pet knjig zaporedoma o iznajdbi, ker s to je v zvezi tudi razporedba (dispositio), štiri o govorniškem izražanju, h kateremu spada učenje na izust in prednašanje. Potem bo sledila knjiga, v katerej bom imel govornika samega poučevati, da razložim, kolikor bo moji slabi moči mogoče, kakošen mora biti njegov značaj, kako treba pravde vzprejemati, učiti se jih ter voditi, katere vrste govor je potreben, kedaj naj

neha javno braniti in kaj je potem početi“. — Gledé na prvo vzgojo in elementarni pouk sta posebne važnosti prvi dve knjigi, izmed katerih se v prvi razpravlja otroška vzgoja, v drugi pa značaj in dolžnosti učiteljske. Onim pa, ki se z višjim poukom in izoliko pečajo, bodeta izvrstno ugajali deseta in dvanajsta knjiga. V deseti knjigi so označeni grški in rimski pisatelji ter načrtana metoda, kako se mora oni, ki hoče postati vsestransko olikan mož in vrl govornik, s čitanjem in pisanjem urediti, v dvanajsti knjigi pa kaže Kvintilijan, kako se izobrazuje blag in pošten značaj. A tudi v ostalih osmih knjigah, kjer razpravlja Kvintilijan izključno le podrobnosti govorniškega pouka, vpletenih je mnogo pedagoških opazek, ki svedočijo izredno pedagoško vlastitost Kvintilijanovo.

Toda izvrstna načela Kvintilijanova v žalostnih socijalnih razmerah Rimskih niso se mogla vkoreniniti. Sledniki njegovi ga ne dosegajo več. Retorji kakor Fronto in Galec Julij Victor so ga hlapčevsko izpisavali in snutke delali, a ne razumevali. V sledečih stoletjih do Karolingov je bil Kvintilijan razumnistvu še znan, potem pa je tičal pezabijen v nekaterih bibliotekah, dokler ga ni Poggio zopet našel v Šent-Galskem samostanu v Švici za časa Kostinškega cerkvenega zbora — „še celega in nepoškodovanega, vendar pa čisto zaprašena in zamazanega“ —. V dobi preporoda umetnostij in ved je bila izvrstnost Kvintilijanova zopet pripoznana in posnemajoč lepi jezik Kvintilijanov so učenjaki in razumniki zopet otrsli se barbarsko pokvarjenega jezika in klasični latinščini približevali. Prva izdava je izišla v Rimu l. 1470.; potem pa je bilo Kvintilijanovo delo večkrat tiskano še v istem stoletju. Posebno zanimanje za Kvintilijana se je pričelo, ko so se uvele v 16. stoletju govorniške vadbe v šole. Izredno čislán je postal Kvintilijan v dobi francoskega kralja Ludovika XIV. Paskal in Fenelon sta ga študirala in Rollinovo pedagoško delo (*Traité de études*) pripravilo je Kvintilijanu prej nepeznano veljavnost in čislánost v šolah. Sicer je pa Rollin prav imel, da je Kvintilijana zaradi nepotrebnega prilizovanja cesarju Domicijanu (ins. or. IV, provem. in X, 1, 91—93) oštel. Po vzgledu Francozov vzpodbujeni so se začeli tudi Nemci za Kvintilijana zanimati. Kako obširno naj bi se Kvintilijanov govorniški pouk v pruskih šolah rabil, kaže nam pruskega kralja Friderika Velikega ukaz za ministra Zedlitza, dan 5. sept. 1779. leta.

Spalding je izdal (1798—1816) v Lipsiji vse Kvintilijanovo delo in vnel učenjake, da so se marljivo s Kvintilijanom pečali in mu pot v šole na Nemškem gladili. Tako je postal Kvintilijan pri vseh olikanih narodih kažipot do humanizma, vsem onim pa, ki hočejo postati izvrstni govorniki in državniki, pravi vodnik v dosego vsestranske izobraženosti. In instrukcije, katere je propisalo visoko c. kr. avstrijsko ministerstvo z ukazom 26. maja 1884. za pouk gimnazijem, posnele so mnogokatero načelo in navodilo Kvintilijanovo gledé na metodo pri pouku sploh, posebno pa gledé na metodo pri pouku klasičnih jezikov.

Prof. F. Brežnik.

Učene slike iz prirodopisja.

Spisuje Anton Kosi.

Uvod. Že pri večih učiteljskih zborih, pa tudi pri raznih drugih priložnostih se je po čast. kolegih izraževala želja ter se sklepalo, delovati na to, da dobimo tudi slovenski učitelji naskorem jednaki „Navod za obravnavo berilnih séstavkov“ kakoršnih imajo nemški tovariši naši na izbiro; omenjam samó Zeyneka, Schuberta, Kehra. Tak „Navod“ dobro bi došel vsem, posebno pa onim kolegom, ki se še pripravljajo na izpit učiteljske sposobnosti; kajti sedaj bili so in so še vedno primorani, pripravljati se po nemških knjigah na preskušnjo, o katerej bodo morali tudi pokazati, kako jim bode ta ali uni predmet v slovenskem jeziku obravnavati. Koliko težkoč pa napravlja tako študiranje in pripravljanje za izpit, vé le óni, ki je v novejšem času, t. j. v minolih dveh letih sposobnosten izpit napravil ali vsaj delati poskušal. Kako mudno in nadležno je mnogokrat iskanje raznih slov. izrazov in kako često nas pusti pri tem tudi „Terminologija“ na cedilu!*)

Precej séstavkov iz naših „Beril“ obravnaval in prinesel je vže naš „Popotnik“. A mnogo, zeló mnogo tvarine Začetnice, II in III. Berila — da o četeritem ne govorim — še je neobdelane.

Tovariši? Treba bode, da se v tem obziru resneje poprimemo dela ter začnemo marljiveje kakor do sedaj priprave ali preparacije svoje priobčevati v našem strokovnem listu „Pop.“, kateri je bode gotovo tudi — uverjen sem — vedno radostno sprejemal.**)

Večina kolegov naših se gotovo prav vestno pismeno pripravlja na poučevanje. Ali bi ne bilo umestno, da dotičniki svoje razprave objavijo? Naj bi se vendar nikdo ne izgovarjal, češ: moji séstavki so pisani le za me in niso taki, da bi jih objavil.

Res, vse morebiti ne bode za rabo, a med večjim številom razprav našlo se bode vendar-le marsikatero zdravo zrnce, t. j. dokaj dobrih metodičnih migljajev, ki vtegnejo tovarišem pri pouku koristiti.

Jednega veselé n. pr. etični spisi, drugega morebiti obravnava zemljepisne ali zgodovinske tvarine in še tretjega razpravljanje séstavkov kakega drugega oddelka ali poglavja „Beril“.

*) Da je temu res tako, naj navédem tukaj kot dokaz en slučaj.

Ko sem se pred dvema letoma na izpit sposobnosti pripravljal, naletim, prebirajoč v nemškeji fiziki poglavje „Toplota“ pri „vrenju“ na izraz „Pulshammer“. „Kako se neki imenuje ta izraz slovenski?“ mislim si ter odprem Cigaletovo „Terminologijo“; toda brez vspeha; iskanega izraza ne najdem. Pogledam v Janežičev slovar, vzamem v roke Wolfa, a vse zaman, slovenskega izraza za „Pulshammer“ ni, pa ga ni. Pregledam še Senekovič-evo fiziko, a ta tega fizikalnega orodja še niti ne navaja. Nó, mislim si, po tem izrazu me pri izpitu izvestno ne bode nikdo vprašal. A vendar mi ni dalo miru, vedno in vedno me je mikalo poizvedeti, ali imamo sploh in kakšno oznamenilo imamo Slovenci za „Pulshammer“. Obrnem se torej do gospoda prof. Lavtar-ja ter ga prošim v tej stvari pojasnila. In res; že v par dneh dobódem odgovor od prijaznega in vekučenega gospoda. „... Pulshammer! Ali je opravičen ta izraz v nemščini? bi se smelo vprašati. Če ga „pa že hočete na slovenski preložiti, recite mu ‚žilotip‘. Sicer se pa mora v takih slučajih za naš jezik popolnoma nov izraz narediti, n. pr. ‚ročno vrelo‘. Kakega izraza „za ‚Pulshammer‘ pa ne najdete v nobeni slovenski knjigi.“

**) Gotovo, če so le dobro sestavljene.

Pis.
Uredn.

Ali bi na tak način — če bi namreč hotel vsak napisati par sličic — ne nastala v kratkem krasna knjiga na kojoj bi potem lahko s ponosom kazali, rekoč: „Vidite, tukaj so sedaj vspehi naše marljivosti, tukaj je sad našega truda in prizadevanja; to je lastnina naša v pravem pomenu besede!“

Trudimo se torej skupno in vsak po svojih močeh pripomorimo v to, da dobimo že dolgo težko pogrešano knjigo in tako v okom pridemo velikemu nedostatku naše pedagogiske književnosti.

Tudi pisatelj teh vrstic hoče nekaj majhnega doprinesti k temu „Navodu“, in zato se je odločil, priobčiti par skromnih metodičnih obravnav prirodopisnih sestavkov iz II., III. in IV. Berila.

Gledé učnih poskusov, ki jih nakani čest. „Popotnik“ ovim čitateljem podati, je omeniti, da si ni osnoval nikakoršnega reda, po kojem bi posamezne predmete obravnaval.

Ne čudi se torej, spoštovani tovariš in mila tovaršica, če ne najdeš med posameznimi mojimi učnimi slikami nikakoršne vezi in nobenega prelaza kajti napisal sem razprave tako, kakor je nanesla prilika in kakor me je bila ravno volja; zdaj vzem sem priroduino iz tretjega ali četrtega, zdaj zopet iz drugega „Berila“. zdaj kako rudnino ali rastlino, zdaj zopet kakega hrošča ali kožokrilca iz živalstva.

Razprave urejati bode pozneje naloga izdajatelja zgorej omenjenega „Navoda“.

(Se nadaljuje.)

Pedagogiški razgled.

Poljske šole v Ameriki. Posvetnih šol poljskih je kaj malo v Ameriki; za to pa so šole župnijske, ki obstoje pri številnih vže poljskih župnijah in cerkvah. Novejši čas so našeli vže do 70 takih šol, v katere zahaja preko 17.000 poljskih otrok. V teh šolah poučuje le nekaj črez 30 svetskih učiteljev, v ostalih — nune. Predlagajo vže, naj bi se osnovalo poljsko učiteljišče. V Detroitu se je po marljivosti duhovnika Jožefa Dambrovskega sezidal z darovi vže mični hramek za višje poljske šole. Poljske cerkve pak kar rastejo za Oceanom. V Novem Yorku osnovalo se je društvo pod naslovom „Orla“, podobno našim „Sokolom“. Lepa ta prikazen, da Poljaki vrženi v tujino, ne pozablajo vére in jezika svojih očetov!

Ljudske šole na Dunaju. Leta 1769. bilo je na Dunaju 63 šol, v katere je zahajalo 5800 otrok, t. j. še ne povsem 24% vseh otrok v šolskej starosti. Leto 1847 je izmed 30.000 otrok obiskovalo ljudske šole 26.000 učencev. Od l. 1830., ko so občine prevzele v lastno področje takratne župnijske šole, začele so té naglo naraščati. Sedaj ima Dunaj v 96 lastnih prostorih 160 šol, med temi 7 meščanskih šol. V te šole, ki štejejo 1527 razredov, zahaja 83.000 otrok. Leta 1850. potrosilo se je na šole 128.000 gld., leta 1870. še ne popolnoma 1.000.000 gld., a v letu 1883. preko 3.000.000; v letošnjem letu preračunjeno je na šole 4.000.000 gld. Med tem, ko je leta 1850. stal pouk jednega otroka na Dunaju 4 do 5 gld., stane dandanašnji 40 gld. Telovadba v šolah se goji kaj marljivo. V 82 dvoranah urilo se je preko 40.000 otrok v telovadbi pod vodstvom 811 učiteljev. Na telovadbo potroši Dunaj preko 100.000 na leto. Mimo ljudskih šol vzdržuje Dunaj še pet srednjih šol, mestni pedagogij in številne zasebne šole.

Dopisi.

Iz Prage. Znano je, da so se bili Staročehi vsaj indirektno izrekli za Lichtenstein-ov predlog, dočim so Mladočehi odločno se izjavili, da ne morejo dopustiti, da bi se smoter šoli kaj prikrajšal. Letošnje deželnozborske volitve imele so pokazati, ali je narod češki za tako preustrojbo ljudske šole, kakor jo želé klerikalci, ali ne. In narod je dovolj jasno povedal mnenje svoje. Pri volitvah v kmetskih občinah dosegli so Mladočehi takih vspehov, kakoršnih ni nikdo pričakoval. Da-si se je učiteljem prepovedovalo vdeleževati se agitacije za Mladočehe, dočim je duhovščina popolnoma svobodno za Staročeha agitovala, vendar so Mladočehi zmagali v večini okrajev kmetskih občin. Dosedaj imeli so v kuriji kmetskih občin Mladočehi le šest zastopnikov, sedaj jih imajo že 30, dočim so jih Staročehi obdržali le še 17 mandatov. Dosedaj Mladočehi niso imeli v deželnem odboru nobenega zastopnika, a sedaj bodo pa dva morda še več, če bode zanje izid v mestih tudi tako ugoden, kakor je bil v kmetskih občinah. Kak vpliv bode izid letošnjih deželnozborskih volitev imel, se še sedaj ne da sklepati. Vsekako bode pa mnogo pripomogel, da se želje nemških konservativcev gledé šolstva ne uresničijo tako hitro. Češki državnozborski poslanci se ne bodo upali s konservativci več hoditi po drni in strni, ko so dobili tako lekcijo. Pa tudi vlada ne bode več tako prijenljiva v tej zadevi, ko je videla, da v tako velikej kronovini, kakor je češka, jedro naroda drugače sodi o šolstvu nego pa knez Liechtenstein.

Iz Gorice. (Izpiti zrelosti) na e. k. izobraževališču za učiteljice v Gorici vršili so se usno pod predsedništvom e. k. deželnega šolskega nadzornika A. viteza Klodič-a od 24.—29. junija. Slovenskih gojenk, bodočih učiteljic, bilo je 19. Izmed teh dobilo je odliko osem; gotovo lepo število! Odlikovane so gospodične: Clotti Marija iz Kastva za slovenske, nemške in italijanske šole; Dolinšek Apolonija iz Kamnika na Kranjskem, za slovenske in nemške šole; Doljak Kristina iz Solkana, za slovenske in nemške šole; Klodič Sabladoska iz Kobarida, za nemške in slovenske šole; Osana Ana iz Trsta, za slovenske, hrvatske in nemške šole; Rot Antonija iz Ljubljane, za nemške in slovenske šole; Susan Josipina iz Trsta, za nemške in slovenske šole, in Šorli Marija iz Trsta, za slovenske in nemške šole. Dobro napravile so skušnjo: Bizajl Bibijana iz Čirknega, slov.; Cej Marija s Ternovega, slov.; Jurman Emilija iz Ljubljane, slov.; Komelj Gabrijela iz Trsta, slov. in nemško; Kovačič Terezija iz Brežic, slov. in nemško; Lozej Ivana iz Rojana, slov.; Vilfan Marija iz Št. Martina pri Kranju, slov. in nemško. — Ostale tri gojenke dobile so preskušnjo iz jednega predmeta čez dva meseca. Vrlim mladim učiteljicam čestitamo ter vošimo mnogo sreče v bodočem poklicu!

Iz italijanskega oddelka oglasilo se je k skušnji zrelosti 12 gojenk; tri dobile so odliko in to gospodične: Covacig Marija iz Trsta, za italijanske šole; Michaeli Emilija iz Trsta, za nemške in italijanske šole, in Pichl Danijela iz Pulja, za nemške in italijanske šole; osem napravilo je dobro skušnjo in to: gospodične Ballieh, Defiori, De Re, Hadolin, Laurencich, Pan, Pincherle in Szirp. Jedna dobila je preskušnjo. Mimo vseh teh maturirali ste dve zunanji in to gospodični: Branchi in Oberdorfer iz Trsta. To v nekako kratko naznanilo, ker se tudi letos ne obelodani šolsko poročilo. Šolsko leto konča se 15. julija.

Svetinje, 18. den junija 1889. (20-letnico obstanka sedanjega šol. zákona) godovalo je tudi naše učiteljsko društvo dostojnim načinom. Kakor dogovorjeno, sešli smo se v ta namen v 6. den t. m. pri bivšem našem sodrugu, sedanjem gostilničarju g. J. Šink-u v Središču, ki nam je drage volje za ta čas prepustil lastno svojo obiteljsko sobo, da v njej zborujemo. Nadpisi in venci krasili so vso gostoljubno hišo ter vabili nas ljubkim glasom, da naj vstopimo. Prijazni obrazi dragih nam narodnjakov Središčanov pozdravljali so nas vže iz daleka, kažoč nam, da Središčanov ni še nikakor minola nekdanja naklonjenost

našemu stanu. Videl si tu malone vso narodno inteligenco središko na čelu jej župan g. Zadravec. Pa kogar smo zopet pogrešali, bili so uni mlačnjaki sodrugi, kojih bi najbrž ne spravil iz gnezda, ko bi jih tudi s šilom mej rebra dragal. Brezsramna ti malomarnost! Verjemi mi, da nisi na nobeno korist niti na čast stanu našemu!! Pa čemu jadikujem?! Saj sem vže slednjič opomnil, da se pač ne odlikujemo v tem, sami se vojskovati in boriti z vso odločnostjo za nepremeljiv obstanek odsojene nam bitnosti! Tarnamo pa, tarnamo, kakor da imajo vse naše težnje v hipcu izvršene biti, brez našega najmanjšega napóra in trsenja!

No, vsekako pa mi je priznati, da se nam je naša svečanost, poleg vseh teh neugodnosti, dobro obnesla.

Kakor običajno, pričeli smo zborovanje s petjem. Za tim otvoril je predsednik zborovanje, pozdravljajoč prisotne g. goste iz Središča, koji so častno zastopali ne samo narodni središki trg nego v eni osebi tudi okrajni šolski svet ormoški.

Kot glavna točka zborovanja, bil je na dnevnem redu slavnosten govor g. Kosi-ja starejšega. Imenovani gospod slušbuje vže nekaj nad 20 let ter je tudi kolikor toliko okusil „sladkosti in dobrote“ tako imenovane „stare šole“, po kojej se sicer menda dandanes vže malo komu sline cedijo, koje bi pa nekateri narodnjaki z vso silo radi privlekli zopet na dan, češ, današnja šola ni tó, kar bi imela biti itd. Pa menda g. govornik očevidno ni hotel razvijati nikakoršne slike o hvalisanej „starej šoli“, sklepalo se je ipak lahko iz njegovih besed, da si je ne želi več nazaj. Mi mlajši učitelji sicer ne moremo soditi o njej, toda kar nam pričuje zgodovina šolstva in pa nam pravijo osobito naši starejši sodrugi o njej, nam je dovolj, da se ne moremo nič prav razvneti za povratek njenega „blagonosnega“ obstanka. Da pa sedanja šola nikakor ni samo prav nič, nego še celó prav mnogo storila za blaginjo in prosveto naroda, dokazal je govornik neovrgljivo na podlagi osebnega izkustva in statističnih podatkov. V obče nam je izjaviti, da nas je govornik presenetil s svojimi izbornimi mislimi ter z množino dokazujočih podatkov, koji so nas in z nami vred vse prisotnike uvěřili o vrednosti sedanjega šol. zakona. H koncu svojega govora spodbudil nas je, da smo zaklicali navdušen: živio unemu, koji je sedaj obstoječ šol. zakon odobril in potrdil ter zapeli smo stoječ „Bog ohrani itd.“

H koncu zborovanja oglasili so se nekoji g. z raznimi predlogi, izmej kojih omenjam le sledeče:

G. Kosi mlajši: priporoča prav gorko naročevanje lista „Slovanski svet“, ker ta je še edini slovenski pol. list, ki se poteguje za nas.

G. predsednik obžaluje, da „Slov. Gospodar“, kojemu so pač tudi učitelji odprli mnoga vrata, prinaša v svojih predalih vesti o učiteljstvu, kojé vsemu stanu vtegnejo zeló na kvar biti, med tem ko v enakih slučajih o svojih ljudeh molči, kakor zid.

Prihodnji mesec zborujemo zopet in sicer pri Veliki nedelji, kjer se bo razpravljalo o točkah letošnje uradne konferencije.

Po končanem zborovanju okrepili smo se tudi telesno, svirala nam je medjimurska godba ter napivalo se je vse križem. Izmej napitnic običajnih omenim tu le pozdrav g. župana središkega ter tudi daljšo, izborno napitnico g. Robič-a, uda ormoškega okr. šol. sveta, koji je povdarjal, da današnji šol. zakon pač ne potrebuje nobene poprave nego le to, da naj se vsa narodna šola osnuje na podlagi maternega jezika, na narodnej podlagi. Izmej poznejših govornikov napitničarjev prikupil se nam je osobito domačin in hišni gazda g. Šinko, koji nam je kot bivši učitelj z markantnimi potezami načrtal sliko „stare šole“, tako da nam je pač vsem vtregel. Mej tem pohodili so nas še nekoji č. gostje iz Medjimurja in Ormoža. Veselje je trajalo naprej v pozno noč ter razstali smo se svesti si, da nam današnji dan ostane v dobrem spominu ter želeč si, da bi jednako veselje navdajalo naše grudi, ko bomo, ako Bog da zopet prebili 20 šol. let.

Iz Istre. (Gradimir redivivus.) Komu ni več v spominu neprijetna in pogibeljna polemika, ki se je vršila pred dvema letoma mej nekaterimi primorskimi učitelji v javnih listih! Bojni predmet je bilo sedanje izšolovanje ljudskih učiteljev. A to le navidezen. V resnici je bilo temu prepiru povod neko kolegijalno (sit venia verbo) sovraštvo in maščevalnost. Iz tega ne baš blagega čustva se je porodila v nekem primorskem političnem listu vrsta član-
kov, ki so vzbudili mej slovenskim učiteljstvom splošno nevoljo. Ni čuda torej, da so se mlajši tovariši temu napadu tudi javno uprli hotéč braniti svojo čast. Iz tega so nastali odgovori, zavrnitve, replike, duplike itd., da je bilo groza. Ta ravs in kavs je postal še hujski, ko je posegel vmes neki starejši učitelj s svojim dopisom v „Učit. Tovarišu“, s čimur je hotel ta ves učiteljski stan sramoteči prepir vstaviti, ali vsaj prenesti v šolske liste, da bi se pred ne-
učiteljstvom in celó neukim ljudstvom ne vršili ti nedostojni prepirni prizori. Da se ta dopisnik ni mogel postaviti na stran ónega člankarja, umevno je tembolj, ker je javno mnenje one članke obsojalo in soglasno s prstom kazalo na njihovega brezimnega pisatelja. Bil je pa ta dopis povsem objektivno raz-
motrivanje navideznega prepirnega objekta. Temu najboljši dokaz je pač faktum, da mu člankar ni imel kaj odgovoriti. Odgovoril je pa vendar, a ne na članek, ampak na podpis. Vsul je na dopisnika celo kopo psokv in obrekovanj, kar je stvari toliko pristojalo kot zajcu boben. In kdo je zmagal? Pač ni težko raz-
soditi. Zadnjo besedo je imel seveda člankar. Prav lahko! Na razpolaganje je imel list, ki izhaja dvakrat na teden, besed mu ni bilo treba meriti, za hrbtom urednikovim in stavčevim se je počutil vrlo dobro, od tukaj je metal strupene pušice na svoje grajalce — varno skrit. Skrit?! — Ubogi revček!! Tako skrivanje je dovoljeno pač le ptiču noju ali majhnemu otroku. Vse tajeje v „Učit. Tov.“ ni nič izdalo. Vox populi, vox Dei! Oni člankar je bil vendar le znani Gradimir. Obstal je to pozneje sam.

In zdaj po preteku dveh let se je oglasil zopet v istem listu. Podpisan je takrat sè svojim pisateljskim imenom (G. . . . . r). ki mu zopet pristoji kot zajcu boben. V dopisu „Z dežele“ opisuje neko veselico v Kozani (goriških Brdih), a proti sklepu se ne more držati, da bi zopet ne mahnil po svojih tovariših. To mu je postalo že pravi „ceterum censeo“. Radi bi vedeli, kaj misli gosp. Gr. doseči s takim pisarjenjem? Koristiti onemu, kojega v dopisu hvali, ali celo sebi? — Opozoriti gg. predstojnike na njih „krivično“ ravnanje? — Vse zastoj! To ni prava pot, po kateri g. Gr. še vedno hodi. — Nekaj je pa izvestno tudi takrat dosegel. Očrnil je zopet nekoliko naš stan, zaradi česar ga moramo tu javno pokarati. Taki v obče pisani napadi imajo le občen učinek. Lahko bi našli na prste ene roke čitalec, ki so ta najnovejši proizvod G. . . . . r-ove maščevalnosti čitali in tudi vedeli, katerim osebam je v prvi vrsti namenjen. Vsi drugi so si pač le splošno mislili: tu mora biti mnogo gnjilega v tem učiteljstvu. In to je, kar nas je prisililo k temu odgovoru, in v čemur nam bode tudi v bodoče povoda dovolj k enakim zavrnitvam. Ako vže čuti g. Gr. v sebi poklic javno in brezimno grajati svoje tovariše, naj vsaj imenuje dotičnika, ki si je nakopal na glavo njegov srd, da se bode znal braniti. To pa naj bi g. Gr. blagovolil učiniti v kakem šolskem listu. Sostanovske razpore razkrivati v političnem listu se pravi prenašati hišni prepir na ulico. Mi bi g. Gr.-u svetovali, naj bi poskusil oni svoj poklic enkrat na samem sebi, ter naj bi tudi svojo preteklost postavil na tehtnico pravične razsodbe, pa vže naprej vemo, da bi bil vsak svét brezvpešen. Gr. ne more živeti brez razpore, kakor ne riba brez vode. Onikrat je svojo prepirljivost prikrival sè skrbjo za šolo. „Kam pridemo — mudroval je —, ako se bodo v učiteljišča sprejemali „mizarski garzoni“! Takrat je ta princip, ali — recimo — pretvezo popustil, ter stavi takega mizarskega garzona“ (tako je on krstil mlade učitelje) drugim v izgled. Janko, Janko, ubi consequentia? Učitelji brigajoči se za stanovsko čast.

Opomin koperskim učiteljskim abiturijentom iz leta 1880.

Srce se v prsih mi topí,
Zamakneno v nekdanje dni,
V presrečno dobo cveta —
O zlata, zlata leta!

S. Gregorič.

Krasna je doba dijaških let; kdo ne bi se je spominjal mladostno navdušen! — Res, marsikomu se je sicer bojevati v tej dobi z raznimi neprilikami, katerih ne naštevamo tukaj, ker so zlasti večini bivših slovenskih dijakov dovolj znane; — a vse to se pozneje rado pozabi ter spominja rajše mičnih dogodkov, kojih tudi ne primanjkuje dijaškemu življenju. Posebne važnosti pa je čut, ki nekako bratovski veže nekdanje součence, osobito one, ki so vstrajali do konca na svojem zavodu, pogumno se borili z vsakovrstnimi zaprekami, je premogli ter istočasno stopili v javnost, da bi delovali na temelju pridobljenih si znanosti za národno blaginjo. Ova čut je tudi večkrat podloga poznejemu najzvestejšemu prijateljstvu med posamezniki, bodisi že katerega koli staní. —

In kako ne bi! — Preživeli so skupno najlepše dni, da govorim s pesnikom: „zlata leta“ vesele mladosti. Skupno so se radovali in navduševali, skupno tugovali; bratovski si zaupali vse tajne čute in želje. Poznavali in ljubili so se, kakor brat brata: bili so srečni!

Sreča pa na zemlji ni trajna, sapica popihla in nam jo odnese. — Pretečejo leta brezskrbnega, veselega dijaštva; dospевšim do zaželjenega cilja treba se ločiti. Slovo je ganljivo, težko. Stopivši v javnost opazijo, da je praktično življenje v marsikojem oziru drugačno, nego so si je domišljevali; premnogi vzor se podere pod kruto roko osode. — Zato se čutijo nekako osamljene, toži se jim po dijaški dobi, po dragih tovariših.

Zopet minejo leta. Snideta se morda po naključbi nekdanja tovariša; spominjata se preteklih dni, svojih drugov itd. Oj, kakšno nepričakovano veselje! — Povprašujeta se o nedavnej preteklosti, po osodi bivših součencev; a žalibog, natančnejih podatkov jima primanjkuje, vsaj o nekaterih. Nehoté se domislita: „Kako lepo bi pač bilo, ko bi se še vsaj enkrat zopet vsi videli!“ — Krasna misel, blaga želja, a težko, silno težavno dejanje. Razkropljeni po oddaljenih krajih, po raznih kronovinah niti medsobno ne vedó, kje ta in oni biva. Morda že celó krije katerega hladna zemeljska odeja!

Lepo in umestno je tedaj, ako se dogovoré abiturijenti kojega zavoda, kakor je navada v novejšem času, da se snidejo zopet po določeni dobi. Menim, da takove sklepe zamore odobravati vsakdo.

Predragi tovariši, tudi mi smo sklenili isto, ko smo se poslovili leta 1880. Bilo nas je tedaj lepo in redko število: 40, ločenih sicer po národnosti v tri skupine, a složnega duha. Mržnje med nami ni bilo. — V boljši pregled podam tukaj imenik in po možnosti tudi sedajna bivališča dotičnih, kakor sledi:

Slovinci (skupno 24): Bano Ivan (Divča), Belé Anton (Višnjevik), Beršćak Ivan (†), Bunc Ivan (Kastav), Domeniž Ivan (Ajševica pri Gorici), Kosovel Anton (Dutovlje), Kožlin Ivan (†), Kraševce Josip (?), Leban Henrik (Kojško), Leban Miha (†), Makurovič Ivan (Jelšane), Miklavič Anton (Drežnica), Mlekuž Anton (Čepovan), Pakiž Anton (Lokev), Preložnik Zdravko (upokojen v Gorici), Rustija Anton (Kal), Sila Svitoslav (Rodik), Sivec Fran (Gorica), Šekli Anton (†), Špan Anton (sv. Miklavž na Štajerskem), Šuligoj Ivan (Ostrožno brdo na Kranjskem), Urbančič Anton (?), Vodopivec Fran (Brestovica), Zorn Ivan (Križ pri Ajdovščini).

Hrvati (skupno 5): Dukić Ante (Čepić v Istri), Kinkela Vjekoslav (Barban), Mandić Vieko (Vodice v Istri), Vlah Josip (†), Žić Ivan (Polje v Losinskem okr.)

Italijani (skupno 11): Babuder Anton (Trst), Bianchi Ivan (Trst), Colavini Josip (Turriaco pri Ronkah), Capellari Ivan (pri Rovinju v Istri), Devescovi Peter (Isola), Doria Anton (Chiopris pri Korminu), Gonan Lovro (Rojan pri Trstu), Marcuzzi Josip (Villesse pri Gradišču), Morsani Edvard (Trst), Stabile Josip (Mariano), Zanutin Michele (†).

In vsi ti obljubili smo si pri prijaznem slovesu svečano, da se snidemo po preteklih desetih letih v Trstu. Priča temu sklepu je bivši naš razrednik, nepozabni naš voditelj in zagovornik, velečenjeni gosp. prof. Julij pl. Kleinmayr. Kakor mi — upam, da vsi — tako želi tudi on, da se vidimo ob določenem času.

Znalo bi se mi ugovarjati, da se ne mudi; da je opominom še dovolj časa, saj smo še v letu 1889., ter imamo do velikih počitnic leta 1890. še celo leto. Uveril pa sem se, da je opomin potreben in to pojasnim v naslednjih vrsticah.

V prvo omenim, da nam ne kaže določiti shoda za velike počitnice, kakor smo nameravali pričetkom. Iz imenika je razvidno, da nas je razkropila osoda res na vse vetrove, doba velikih počitnic pa je v ljudskih šolah po raznih krajih dokaj različna. Po nekaterih krajih se velike počitnice že končajo, ko se po drugih še le pričenjajo. Lahko bi se toraj prigodilo, da bi radi take razlike kateremu ne bilo mogoče, da se vdeleži v kolegijalnem oziru važnega sestanka, kar bi bilo dokaj obžalovati. — Da se omogoči dohod vsakemu, bilo bi tedaj dobro, da preložimo shod v ugodnejšo letno dobo. Poizvedel sem o tej zadevi mnenja nekaterih sošolcev in drugih tovarišev, zato nasvetujem ž njimi za naš shod „velikonočne počitnice“ bodočega leta. Vsak drugi čas bil bi neugodnejši.

Gledé kraja ostanemo pri prvotnem sklepu. Večina nas biva na Primorskem in tako nam je Trst naravno središče.

Dalje je treba, da se gmotno in duševno dostojno pripravimo, ako hočemo, da nam bode shod lep, časten in koristen!

Svoje gmotne razmere pač vsi, osobito bivajoči na deželi, predobro poznamo. Poznajo jih sicer tudi drugi, pa jih ne uvažujejo. — ali uvažujejo le po svoje: — malokedaj nam na korist, večkrat pa na škodo in sramoto! — Vemo, da nam dovoljujejo naše gmotne razmere, zlasti v nekojih kronovinah, bore malo; — ne strinjajo se niti z ljudskimi šolskimi zakoni, koji prilastujejo učiteljstvu toliko dohodkov, da zamore živeti svojemu stanu primerno. — Privošči se nam trud, naklada vsakovrstnih nalog, očita pogosto nedelavnost, malomarnost, apatija in Bog ve, kaj še vse (tako n. pr. podlistek v „Edinosti“ „O našem učiteljstvu“ i. dr.), a naših ran ne vidi nikdo! V plačilo za trud nam je večkrat preziranje nekaterih bolje se čutečih. Nehoté se zavedamo v takem kritičnem hipu, kaj daje človeku veljavo. Spominjamo se slavnega Prešerna, ki pravi: „da le petica dá ime sloveče — da človek toliko velja, kar plača! — Privoščite nam, po čemur zdihujemo že leta in leta; podpirajte vsaj moralno naše opravičene želje, da se nam zboljša gmotno stanje — potem zahtevajte! — Ne bode vam treba niti zahtevati; hvaležni vašej podpori storili bodemo sami, česar more in sme pričakovati od nas naš narod. Delali bodemo potem z veseljem, ker se nam ne bode trebalo tako trdo boriti za ljubi vsakdanji kruhek. — „Večni napad i“ pa nas ne bodo povzdignili, nikakor ohrabрили delajoče za domovino!

Zagazil sem nekoliko od svojega namena, a nič ne dé; škodovati ravno ne more, če tudi koristilo ne bode. Reči sem hotel samó, da nam ne dovoljujejo naše gmotne razmere posebnih razradovanj. Za sestanek, kakoršnega nameravamo, ne zadostuje tedaj priprava ednega ali dveh mesecev — treba je celega leta! —

Tudi duševna priprava nam je potrebna, da se resnično razvedrimo. — Mladenci smo se razšli, možjé se vračamo k sestanku. Marsikdo si je pridobil

v dobi 10 let obilno skušenj, bodi-si v šolstvu, kakor tudi v društvenem življenju. Bilo bi tedaj gotovo zanimivo, da uredi sedaj obširno svoje gradivo ter nam je poda v poučnej ali pa zabavnej obliki.

Bratje tovariši, začnimo tedaj, posvetujmo se vsaj bližnji, da nas čas ne prehití. Priporočam posebno gg. odbornikom, da se poprimajo resno dela ter nam priredé krasen dan na obalih sinje Adrije! — Kedar pa dojde važno trenotje našega sestanka, upam, da ne odmanjka nobeden! Glejte, naše število se krči nepričakovano brzo; bilo nas je 40 maturantov, sošolcev v IV. tečaju, a sedaj po ne še povsem preteklih 9 letih jih učiteljuje izmed teh le še 31. — Že 6 jih krije hladna zemlja (zaznamovani so v imeniku s †), 2 sta se šolstvu odpovedala in ednega je tiralo dolgotrajno bolehanje v pokoj — upamo, da ne za vselej. Bog vedi, kako bode z nami koncem drugega desetletja!? — Zato izrazim v novič trdno zaupanje, da se vidimo ob določeni dobi v polnem številu vsi še živeči maturanti iz leta 1880! Dalje se nadejam, da nas počasté onega dne s svojim pohodom tudi drugi tovariši in šolski prijatelji, osobitó bivši naši velecenjeni gg. profesorji!

Tedaj: do srečnega in veselega svidenja!

Zdravko.

Novice in razne stvari.

28. dne m. m. so po župnijah lavantinske vladikovine zvonovi oznanjevali prežalostno vest, da se je višji dušni pastir, Nj. knezoškofovska milost in ekselencija prezvišeni, visokorodni gosp. gosp. Jakob Maksimilijan Stepischnegg knezoškof lavantinski, prisednik prestola Nj. Svetosti rimsk. papeža, Nj. c. kr. Apostolskega Veličanstva dejanski tajni sóvetnik, velikokrižnik ces. avstrijskega Franc-Jožefovega reda, član avstrijske gosposke zbornice, deželnega zbora Štajarskega, doktor sv. pisma itd. itd. iz te solzne doline preselil v boljši svet. — Rojen v Celju dne 22. julija 1815. za mešnika posvečen dne 2. avgusta 1838, za knezoškofa imenovan dne 21. decembra 1862, potrjen dne 17. januarija, posvečen dne 18. januarija 1863, obhajal je rajni prevzvišeni knezoškof leta 1888 zlato sv. mešo in petindvajsetletnice škofovske službe. — Sprevod preljubljenega višjega pastirja, ki se je vršil v pondeljek, 1. julija dopoldné, bil je velikansk. — Blag spomin plemenitemu in milosrdnemu visokemu pokojniku!

[Iz c. kr. dež. šolsk. sveta stajarskega.] V seji z dné 27. junija 1889 vzel je dež. šolski svét poročila o nadzorovanju graškega dekl. liceja in c. kr. višje realke v Mariboru na znanje, je potrdil izvolitev učitelja Henr. Homann-a za učit. zastopnika v okr. šolskem svétu Arveškem, je izjavil dosedaj začasni 3. razred v Hieflau-u in v Fladnitz-i stalnim in ustanovil dotični učit. mesti, je pripoznal potrebo, da se ljudska šola v Sromljah razširi in je uredil, da se ljudska šola oziroma šolska občina Kalvarienberg (pri Gradcu) od sedaj „Gösting“ imenuje. V istej seji izrekel je dež. š. svét ravnateljem c. kr. učiteljišču v Gradcu imenovanemu profesorju II. drž. gimnazija, Karl Jauker-ju, potem profesorjem Vaclavu Podrazil-u in Avgust Pogatscher-ju, ki iz zveze dež. višje realke v Gradcu izstopita, za njih zaslužno delovanje pri učiteljstvu, mestnemu župniku Anton Stössl-u v Fürstenfeldu pa za vneto in izdatno pospeševanje tamošnjega zavetišča hvalo in priznanje.

[Iz seje c. kr. kranjskega deželnega šolskega sveta v 6. dan junija t. l.] Predno otvori g. prvosednik sejo, se pristréno spominja pokojnega,

mногоletnega poročevalca v admin. v ekon. šolskih stvareh na Krajnskem, vrlega vladnega svētnika Janeza Hozhevarja ter povdarja njegovo pravico-ljubje in domoljubno mišljenje. To objavo, kateri so se pridružili tudi zastopniki kranjskega deželnega odbora in zastopniki katoliške cerkve v deželnem šolskem svētu in vsi ostali, so udje deželnega šolskega svēta stojē poslušali. — Nasvēt krajnega in okrajnega šolskega svēta, da bi se čveterorazredna ljudska šola v Črnomlju razširila v peterorazredno in da bi bil jénjal tú deklīški vzporedni razred, se to pot še ne vzprejme. — Drugo učiteljsko mesto na ljudski šoli v Dragatušu se ne umesti, temuē se okrajni šolski svēt pooblasti, da je začasno nastavi. — Poročilo vodstva c. kr. preizkušensjske komisije za splošne ljudske in meščanske šole v Ljubljani o sposobnostnih preizkušnjah meseca maja t. l. se jemlje na znanje. — Zaradi imenovanja udov c. kr. preizkušensjske komisije za splošne ljudske in meščanske šole v Ljubljani za prihodnjo troletno dōbo. t. j. za šolska leta 1889/90 do 1891/92, se je slavnemu ministerstvu primerno nasvētovalo. — Rešilo se je mnogo pritožeb o kaznih za šolske zamude, potem prošnje za podpore in nagrade. Po „U. T.“

[Spremembe pri učiteljstvu.] Na Štajerskem: G. Konr. Mejovšek, učitelj v Št. Jerneju pri Konjicah gre za učitelja k Veliki Nedelji, na njegovo mesto pa pride tukajšnji učitelj gosp. Anton Eberl star.; g. Jan. Krajnc. poduč. pri Sv. Benediktu v Slov. gor. prišel je k sv. Ani na Krembergu, gosp. Srečko Eksel, poduč. v Reichenburgu pa v Kostrivnicu (Rogatec) mesto podučiteljice gspdc. Lucije Gabršček, katera je prišla v ormoški okraj. Gosp. Rihard Kokot, poduč. v Sevnici pride v Lehen (Maribor.) Gspdc. Berta Hödl, podučiteljica na Remšniku se je učiteljstvu odpovedala, gosp. Ferdo Rudolf, poduč. pri sv. Antonu v Slov. gor. pa je radi bolehnosti kviesciran.

[Zrelostni izpiti na mariborskem učiteljišču] vršili so se od 5. do 8. julija. Razun 15 rednih gojencev četeroletnikov oglasil se je k izpitu 1 privatist, ki pa je kmalu odstopil. Redni kandidatje so izpit vsi dostali, toda nobeden z odliko.

[Umrl] je v Ljubljani dnē 19. m. m. po kratkej bolezni gosp. Josip Weiss, c. kr. profesor nemščine, zemljepisa in zgodovine na tamošnjem izobražovališču za učitelje. star še le 38 let. Pokojnik je bil ud c. kr. izpraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole ter zvest in miroljuben učitelj. Blag mu spomin!

[Umrl] je 3. dnē t. m. na Dunaju pesnik, dvorni svētnik Jos. vit. Weilen, urednik avstrijskega oddelka cesarjevičeve knjige: „Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild“. Weilen bil je rodom Čech in še le 59 let star. Umrl je vsled neke operacije.

[„Štajerska učiteljska zveza“] ima letos svoj glavni (XVI.) sestanek dnē 12. in 13. septembra v Fürstenfeldu, in je krajni odbor (Dr. Leopold Hundegger, župan — I. preds.; Josef Sutter, okr. načelnik — II. preds.; Anton Flecker, Hanns Pichlhöfer, zapisnikarja; Dr. Alois Vill, Dr. Rud. Hasert, Ladis Auer in Karl Vučnik, odborniki) razposlal baš te dni dotična vabila. — Vdeleženci imajo se najpozneje do 15. dne avgusta oglasiti pismeno pri krajnem odboru in pristaviti oglasu natančno adresu svojo, kakor tudi, če želē prosto stanovanje itd.

[Osobna vest.] C. kr. namestnik za Primorje, baron de Pretis Cognado Sisini je umirovljen, podpredsednik c. kr. dvorni svētovalec vitez T. Rinaldini pa zač. voditeljem namestništva v Trstu imenovan.

[Književno naznanilo „Pedagogiškega društva“ v Krškem.] V kratkem izide „III. Pedagogiški letnik“ z bogato in zanimljivo vsebino, kakor: Izkastveno dušeslovje, — Odlomki iz J. A. Komenskega Didaktike, — V šolski delarni, — Spomini na Dunaj — itd. — P. n. slovensko učiteljstvo se s tem vljudno vabi, da v polnem številu pristopi k temu slovenskemu litera-

turnemu učiteljskemu društvu, oziroma da si naroči knjige. Isto tako se vabi drugo razumništvo slovensko, da nas krepko podpira s svojim pristopom ali z naročbo. Društvenina iznaša 1 gld. Dobiti bode tudi posebnih odtisov „Dušeslovja“. — Pri tej priliki vljudno prosimo tudi one ude, ki še niso vplačali društvenine za tekoče ali za preteklo leto, da to nemudoma blagovolé storiti.

O d b o r.

[Pomožna društva.] V Šlesiji je sedaj okolo 54 društev, podpirajočih šolsko mladino in sicer v vsakem večjem mestu vsaj po jedno. V minulemu letu razdelilo se je med revne otroke obleke itd. za blizu 8000 gld.

[Ponemčevanje danskega Šlezvika.] Podobno kakor v velikej kneževini Poznanjskej v poljskih šolah, vpeljala je nemška vlada tudi v ljudske šole severnega Šlezvika nemščino kot naučni jezik. Nova ta naredba vzbudila je v sredi tamošnjega prebivalstva danskega velik nemir. Dansko časopisje trdi, da ta naredba nikakor ne bode uničila danski jezik, pač pa bode širila v danskem Šlezviku med prebivalstvom le razdražbo.

[„Svoji k svojim“], vesela igra v enem dejanju, katero je spisal g. dr. J. Vošnjak za Vodnik-ovo slavnost, izšla je v tisku in prodaja se po vseh knjigarnah po 30 kr. izvod. Ker je igra pisana v pravem narodnem duhu in tudi dovršena v obliki, bode gotovo našla mnogo čitateljev. Posebno še nanjo opozarjamo one čitalnice, katere tudi dramatiko gojé, ker igra ne zahteva nobenih posebnih dekoracij in se lahko tudi brez Vodnik-ove apoteoze, katera je dodana bila le za Vodnik-ovo slavnost, igra.

Vabilo k zborovanju Brežiško-Sevniškega učiteljskega društva v četertek dñé 18. julija na Vidmu s sledečim vspeedom: 1. Društvene zadeve. 2. Razgovor o vprašanih letošnje uradne konference in sicer: a) Katerih načel naj se drži ljudski učitelj, da zadostuje vzvišenemu poklicu odgojitelja mladine in si pridobi v občini zaupanje in ugled? (Poročevalec g. nadučitelj E. Slanc.) b) Stvarna obravnava branja: „Bodi usmiljen“, (Drugo berilo, štev. 25. Poročevalec g. Zorman.) 3. Nasveti. K obilni vdeležbi vabi o d b o r.

Vabilo k glavni skupščini učiteljskega društva za Postojnski šolski okraj, ki bode v 2. dan avgusta ob 10. uri dopoldné na Razdertem z nastopnim dnevnim redom: 1. Verifikovanje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. „Dikdaktofon“ v praktičnej skušnji, — iz prijaznosti predava izumitelj „didaktofona“ g. Al. Luznik, učitelj Škrbinski na Prim. 3. „Kmetijstvo v ljudski šoli“ — poroča g. M. Mežan, učitelj na Slapu. 4. Poročilo tajnikovo, blagajnikovo in pevovodje. 5. Pregled letnega računa in volitev treh pregledovalcev. 6. Poročilo odseka o knjigah, spadajočih v pedagogično in kmetijsko stroko, ki so izšle v tekočem društvenem letu. 7. Vpisovanje novih društvenikov. 8. Pobiranje društvenine za bodoče društveno leto. 9. Volitev društvenega vodstva. 10. Volitev delegatov za bodoče glavno zborovanje „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. 11. Volitev odseka za ocenjevanje na novo izišlih knjig. 12. Razni nasveti. Postojina v 25. dan junija 1889. Društveno vodstvo.

NATEČAJI.

Štv. 199.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazrednih ljudskih šolah v Št. Juriju ob Taboru in na Polzeli se umešča po eno podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci ali prosilke naj svoje redno obložene prošnje pošljejo do 10. dne avgusta t. l. pri krajn. šolsk. svétu v Št. Jurju ob Taboru, oziroma pri onem na Polzeli (Heilensstein) in sicer če še ne učiteljujejo na ravnost, sicer pa potom svojih predpostavljanih okrajnih šolskih svétov.

O k r. š o l s k i s v è t n a V r a n s k e m, dñé 30. junija 1889.

Predsednik: **Dr. Wagner s. r.**

Štv. 288.

Nadučiteljsko in podučiteljsko mesto

na trirazrednici pri sv. Tomažu, IV. plač. razreda, in nadučiteljsko mesto tudi s prostim stanovanjem se umeščate.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje, gledé nadučiteljske službe tudi z dokazom o sposobnosti za podučevanje v katoliškem veronauku, vložijo do konca meseca julija t. l. pri krajnem šolskem svétu.

Okr. šolski svét Ormuž dné 22. junija 1889.

2—2

Predsednik: *Marek s. r.*

Štv. 274.

Podučiteljsko mesto.

V šolskem okraju Marenberg se umešča podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Remšniku z dohodki po III. plačilnem razredu in prostim stanovanjem definitivno ali provizorično.

Prosilci in prosilke naj svoje redno obložene prošnje predpisanim potom vložijo do 15. dne meseca julija t. l. pri krajnem šolskem svétu v Remšniku, pošta Marenberg.

Okr. šolski svét Marenberg, dné 3. junija 1889.

2—2

Predsednik: *Finetti s. r.*

Štv. 228.

Podučiteljsko mesto.

V šolskem okraju Šoštanjskem se na dvorazredni ljudski šoli (z 1 paralelko) pri sv. Martinu na Paki umešča podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem razredu definitivno ali provizorično.

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje redno obložene prošnje predpisanim potom do 20. julija t. l. pri krajnem šolskem svétu pri sv. Martinu na Paki. Zmožnost slovenskega jezika je potrebna.

Okr. šolski svét Šoštanj, dné 14. junija 1889.

Predsednik: *Finetti s. r.*

Štv. 257.

Učiteljsko in dve podučiteljski mesti.

V šolskem okraju Sevnica se umeščajo začetkom prihodnjega zimskega tečaja sledeča učiteljska mesta:

- učiteljsko mesto na novo ustanovljeni enorazrednici v Podgorju z dohodki III. plač. razreda in prostim stanovanjem v šolskem poslopju (definitivno ali provizorično).
- podučiteljsko mesto na dvorazrednici pri sv. Antonu z dohodki po III. plač. razredu in prostim stanovanjem, obstoječim iz lepe sobe v novem šolskem poslopju (definitivno ali tudi provizorično).
- podučiteljsko mesto na proviz. dvorazredni ljudski šoli v Blanci z dohodki po IV. plačilnem razredu (le provizorično).

Prosilci in z ozirom na podučiteljski mesti b) in c) tudi prosilke za ono teh služeb naj svoje redno obložene prošnje z ozirom na učiteljsko mesto sub a) tudi z dokazom, da so sposobni subsidiarčno poučevati v katoliškem veronauku, potom predpostavljenega okrajnega šolskega sveta do 31. julija t. l. pri dotičnem krajnem šolskem svétu vložijo in sicer: ad a) v Zabukovju, pošta Sevnica (Lichtenwald), ad b) pri sv. Antonu, pošta Reichenburg, ad c) v Blanci, pošta Sevnica.

Okr. šolski svét Sevnica dné 24. junija 1889.

Predsednik: *Kankowsky s. r.*

Štv. 516.

Provizorično učiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli v Pietrovčah se začetkom prihodnjega zimskega tečaja umešča provizorično učiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu.

Prosilci in prosilke za to službo naj svoje redno obložene prošnje vložijo potom predpostavljenega okrajnega šolskega sveta do 31. julija t. l. pri krajnem šolskem svétu v Pietrovčah, pošta Žalec

Okr. šolski svét Celje, dné 21. junija 1889.

Predsednik: *Dr. Wagner s. r.*

Štv. 243.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v Gorici pri Mozirju se podučiteljsko mesto z dohodki po III. plač. razredu in prostim stanovanjem umešča definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci in prosilke naj svoje redno obložene prošnje z dokazom, da so sposobni, subsidiarčno poučevati v katoliškem veronauku, vložijo potom predpostavljenega okrajnega šolskega sveta do 31. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svétu v Gorici pri Mozirju.

Okr. šolski svét Gornjigrad, dné 23. junija 1889.

Predsednik: *Dr. Wagner s. r.*